

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ
ΟΣΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ
630 87 ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Άγιον Όρος, 6/19 Σεπτεμβρίου 2016

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Ἡ Ἐκκλησία ζῆ ὡς μία διαρκῆς σύνοδος. «Ὁ συνοδικὸς τρόπος ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐκδηλοῦται μόνον κατὰ τὴν σύγκλησιν τῶν Συνόδων, ἀλλ' εἰς πᾶσαν πρᾶξιν κοινωνίας· ... τοῦ πρώτου τῶν ἐπισκόπων (μητροπολίτου) μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων· τοῦ ἐπισκόπου μετὰ τοῦ πρεσβυτερίου αὐτοῦ· τοῦ πρεσβυτέρου, προϊσταμένου μιᾶς κοινότητος μετὰ τῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν κοινότητα ταύτην· τῶν λαϊκῶν τέλος μεταξὺ των»¹.

Σὲ αὐτὴ τὴν συνοδικὴ διαδικασία τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας θέλουμε νὰ συμβάλῃ καὶ τὸ κείμενο αὐτό, πού συντάχθηκε μὲ πολὺ σεβασμὸ πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς καὶ τὰ πρόσωπα πού ἐκοπίασαν γιὰ νὰ συγκληθῆ ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος, ἰδίως πρὸς τὸ Σεπτὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Ἀπευθύνεται ταπεινὰ στοὺς ἐπισκόπους μας καὶ πρὸς τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε νὰ ποῦμε τὸν λογισμό μας καὶ νὰ ἀκούσουμε τὸν λόγο τους. Διότι ἔτσι καλλιεργεῖται ἡ ἐνότης καὶ δοξάζεται ἡ Ἁγία Τριάς, ὅπως σημειώνεται στὸν λδ' ἀποστολικὸ Κανόνα.

Στόχος ἡ ἀγιοπνευματικὴ ἐνότης.

Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος συνεκλήθη γιὰ νὰ καταδείξῃ «ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, ἡνωμένη ἐν τοῖς Μυστηρίοις, καὶ μάλιστα τῇ Θεῇ Εὐχαριστίᾳ, καὶ τῇ Ὀρθοδόξῳ πίστει, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ συνοδικότητι»².

Ἐφ' ὅσον «εἶναι ὄντολογικῶς ἀδύνατος ὁ χωρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας,...

¹ Ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, Καθηγουμένου Ἱ. Μονῆς Ὀσίου Γρηγορίου Ἁγ. Ὁρους, *Ἡ Ποιμαντικὴ διακονία κατὰ τοὺς Ἱερούς Κανόνας*, ἐκδ. Ἄθως, Πειραιεὺς 1976, σελ. 114-115.

² Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος τῆς 20ῆς Μαρτίου 2016.

ἀλλά [σ.σ. ὑπάρχει] μόνον χωρισμός ἀπό τήν Ἐκκλησίαν»³, τό ζητούμενο πάντοτε εἶναι ἡ δική μας ἐνότης μέ τήν Ἐκκλησία. Ἐνότης ὄλων μας στήν Ἐκκλησία σημαίνει ἀπό κοινοῦ μέθεξι τῆς Θείας Ζωῆς, πού προϋποθέτει ἕνα φρόνημα, μία Πίστι ἀποστολική-ἀγιοπατερική, μία Εὐχαριστία, τό ἴδιο ἦθος, μία ἐλπίδα τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας (Ἐφ. 4, 1-5). Γιά τήν ἐνότητα αὐτή προσευχήθηκε ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός πρὸς τόν Οὐράνιο Πατέρα: «κάγώ τήν δόξαν, ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς ἐν ἔσμεν» (Ἰω. 17, 22). Ἐξω ἀπό τήν ἀγιοπνευματική ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει ἡ ἀμαρτία, ἡ ἀστοχία, ἡ διαίρεσις, ἡ αἵρεσις, ὁ πνευματικός θάνατος (Κανὼν γ' Μεγ. Ἀθανασίου, Κανὼν Καρχηδόνος). «Ὅταν δὲ πάντες ὁμοίως πιστεύωμεν, τότε ἐνότης ἐστίν», κατὰ τόν ἅγιο Χρυσόστομο⁴. Διαψεύδουμε τό Μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, ἐάν ἐννοήσουμε τήν ἐνότητά μας σέ Αὐτήν ὡς ἐξωτερική μόνο συνοχή καί ὄχι ὡς ἀγιοπνευματική ἐνότητα ἐν Χριστῷ, στό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Μέ τήν ὑπακοή ἐν Χριστῷ, μέ τήν ταπείνωσι ἐν Χριστῷ, μέ τήν ἐλευθερία ἀπό τόν ἐγωκεντρισμό, τόν ἀνθρωποκεντρισμό καί τόν συσχηματισμό μέ τόν κόσμον, συμμετέχουμε στήν ἀγιοπνευματική ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Χάριν αὐτῆς τῆς ἐνότητος τό Ἅγιον Ὄρος ὁμιλεῖ, ὡσάκις ἡ Πίστις ἢ οἱ εὐαγγελικές ἐντολές εἶναι τό κινδυνευόμενον. Ὅμιλεῖ καί σιωπᾷ μέ διάκρισι. Ἀποβλέποντας σέ αὐτήν τήν ἐνότητα ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὄρους συνέταξε τήν *Ἐπιστολή* τῆς⁵ πρὸς τόν Παναγιώτατο Οἰκουμενικό Πατριάρχη στίς 12/25 Μαΐου 2016 ζητώντας ἀπαραίτητες τροποποιήσεις τῶν προσυνοδικῶν κειμένων. Ὁμίλησε μέ σύνεσι καί θάρρος γιά τήν ἀνάγκη τροποποιήσεως τῶν προσυνοδικῶν κειμένων τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, ὥστε νά ἐκφράζουν τό ἕνα καί καθολικό φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας⁶.

Τά προσυνοδικά κείμενα δὲν ἀποτύπωναν ἕνα σαφές Ὁρθόδοξο ἐκκλησιολογικό φρόνημα, ἰδίως στό ζήτημα τῶν διαχριστιανικῶν σχέσεων. Αὐτό ἔδειξε καί ἡ προσυνοδική ἀξιολόγησις τοῦ κειμένου «Σχέσεις τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας πρὸς τόν λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον» ἀπό τίς Ἱεραρχίες τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν.

Στήν διαμόρφωσι τῶν προσυνοδικῶν κειμένων εἶχαν συντελέσει διάφοροι παράγοντες πού σχετίζονται μέ τήν ἱστορία τῶν προσυνοδικῶν Διασκέ-

³ Ἀρχιμ. Ἰουστίνου Πόποβιτς, Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καί Οἰκουμενισμός, ἐκδ. «Ὁρθόδοξος Κυψέλη», Θεσσαλονίκη 1974, σελ. 82.

⁴ *Ἐρμηνεία εἰς τήν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν*, PG 62, 83.

⁵ Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὄρους, ΕΔΙΣ ΣΒ' (3.5.2016).

⁶ «Τά προσυνοδικά κείμενα χρήζουν βελτιώσεων τινῶν, ὥστε νά ἐκφράζουν τό καθολικόν φρόνημα τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας» (*Ἐπιστολή* τῆς ὡς ἄνω ΣΒ' ΕΔΙΣ).

ψεων, τήν παράλληλη πορεία τους μέ εκείνη τῶν διαχριστιανικῶν διαλόγων καί τά ἴδια ἡγετικά πρόσωπα στήν ὀργάνωσι καί διεκπεραίωσι τους. Εἶναι γνωστή ἡ τυπικά πανορθόδοξη (ἀπό τό 1961 καί μετά) ἐκπροσώπησις σέ αὐτούς, ἀλλά ἐπίσης εἶναι γνωστό ὅτι δέν ἦταν πανορθόδοξως ἀποδεκτὴ ἡ ἀκολουθούμενη γραμμή. Ἐπίσης εἶναι γνωστές οἱ συγγραφές ἐγκρίτων θεολόγων μέ κριτική στάσι ἐναντι συγκεκριμένων θέσεων καί πορισμάτων τῶν διαλόγων, ἡ ἀντίθεσις τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἐπισκόπων, κληρικῶν καί θεολόγων, καθὼς καί ἡ δυσφορία τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ σέ ἀνεπίτρεπτα ἀνοίγματα κατὰ τίς διαχριστιανικές ἐπαφές. Εἶναι ἐπίσης εἰς γνώσιν τῶν εἰδημόνων ἡ δυσαρέσκεια καί ἀποχώρησις ἀπό τοὺς διαχριστιανικοὺς διαλόγους μεγάλων θεολογικῶν φυσιογνωμιῶν, καθὼς καί οἱ ἀφοπλιστικές μαρτυρίες ἑτεροδόξων παραγόντων, θεσμικῶν καί μὴ, περὶ τοῦ πῶς αὐτοὶ κατανοοῦν τοὺς στόχους τῶν «οἰκουμενικῶν» σχέσεων.

Οἱ προσδοκίες μας ἀπὸ τὴν Σύνοδο.

Ἡ Σύνοδος θά ἠμποροῦσε νά δώσῃ ἐκκλησιολογικῶς ὀρθή μορφή στίς διαχριστιανικές σχέσεις, τέλος στὰ προβλήματα ποὺ εἶχαν δημιουργήσει οἱ ἀστοχίες τῶν διαχριστιανικῶν διαλόγων. Συνεκλήθη ἄλλωστε ὄχι ὡς διάσκεψις Ὁρθοδόξων Ἀντιπροσωπειῶν ἀλλὰ ὡς Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας. Ἦταν ἀνάγκη νά ἐκφρασθῇ ἓνα ἐνιαῖο φρόνημα στήν Ἐκκλησία, μία ἀπάντησις τῆς Συνόδου στό μείζον θεολογικὸ πρόβλημα τοῦ συγκρητιστικοῦ οἰκουμενισμοῦ.

Ἐλπίζαμε ὅτι ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος θά ἐλάμβανε συγκεκριμένες καί σαφεῖς συνοδικές ἀποφάσεις. Μέ εἰλικρινῆ προσδοκία εἶχαμε μελετήσει προσεκτικὰ τὰ προσυνοδικὰ κείμενα καί εἶχαμε διατυπώσει σχόλια καί παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν σχεδίων κειμένων τῆς Ἁγίας καί Μεγάλῃς Συνόδου μέ τό ἀπό 4ης/17ης Μαρτίου 2016 ὑπόμνημα-κείμενο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μας⁷. Θελήσαμε νά ἐκφράσουμε *δύο βασικές προσδοκίες*⁸ ἀπὸ τὴν Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο:

Πρῶτον, νά διατυπωθοῦν χωρὶς ἀσάφειες τὰ στοιχεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας, τὰ ὁποῖα ἀναδεικνύουν τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία ὡς τὴν *μονα-*

⁷ Ἱερά Μονὴ Ὁσίου Γρηγορίου, *Σχόλια καί παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν σχεδίων κειμένων τῆς Ἁγίας καί Μεγάλῃς Συνόδου*, 4/17 Μαρτίου 2016. Τὸ κείμενο αὐτὸ εἶχε τεθῆ κατ' ἀρχὴν ὑπὸ τὴν κρίσι πολλῶν ἱεραρχῶν καί κατόπιν δημοσιεύθηκε στό Διαδίκτυο (βλ. www.monastery.gr).

⁸ Ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης μέ Πατριαρχικὴ καί Συνοδικὴ Ἐγκυκλιὸν του ἐνημέρωσε τὸν πιστὸ λαὸ ὅτι «*τά συμφωνηθέντα πανορθόδοξως καί ὑποβαλλόμενα εἰς τὴν Ἁγίαν καί Μεγάλῃν Σύνοδον κείμενα δημοσιοποιοῦνται καί τίθενται εἰς τὴν διάθεσιν παντός καλοπροαιρέτου πιστοῦ πρὸς πληροφορίαν καί ἐνημέρωσίν του, ἀλλὰ καί πρὸς ἔκφρασιν τῆς γνώμης του καί τῶν προσδοκιῶν του ἀπὸ τὴν Ἁγίαν καί Μεγάλῃν Σύνοδον*» (20 Μαρτίου 2016).

δική Έκκλησία, τήν Μία Ἁγία Καθολική καί Ἀποστολική, ὥστε νά εἶναι εὐχερής ἡ διάκρισις της ἀπό τίς αἰρέσεις καί τά σχίσματα τοῦ ἑτεροδόξου χριστιανικοῦ κόσμου. Περιμέναμε δηλαδή νά γραφῆ καί νά ὑπογραφῆ ὅτι μόνη αὐτή ἔχει τήν ἀποστολική Πίστι ἀκαινοτόμητη, μόνη αὐτή ἔχει ἀποστολική διαδοχή τῶν ἐπισκόπων της, μόνη αὐτή τελεῖ ἀύθεντικά Ἱερά Μυστήρια (Βάπτισμα, Χρίσμα, Ἱερωσύνη, Εὐχαριστία κ.λπ.), μόνη αὐτή παρέχει ὡς Σῶμα Χριστοῦ σώζουσα θεία καί ἄκτιστη Χάρι, μόνη αὐτή ἐξασφαλίζει ἀπλανῆ ἐμπειρία Θεοῦ, γνήσια εὐσέβεια, ἀύθεντικό λειτουργικό ἦθος καί σύμφωνη πρὸς τοὺς Ἱερούς Κανόνες συνοδικότητα.

Δεύτερον, περιμέναμε νά περιγραφοῦν μέ σαφήνεια καί εἰλικρίνεια οἱ ἐκκλησιολογικές ἀρχές, οἱ ὁποῖες δέν θά ἐπιτρέπουν νά καταλύωνται, λόγω τῶν διαχριστιανικῶν ἐπαφῶν, τά ὅρια τά ὁποῖα μέ τοὺς ἱερούς Κανόνες της ἡ Ἐκκλησία ἔχει θέσει μεταξύ Ὁρθοδοξίας καί αἰρέσεως. Διότι, μόνον ὑπὸ τήν προϋπόθεσι αὐτή δέν θά ἀλλοιώνεται τό Ὁρθόδοξο ἐκκλησιολογικό φρόνημα ἀπό τόν ἄκριτο οἰκουμενιστικό συγχρωτισμό καί δέν θά χαθῆ ἡ δυνατότης νά γνωρίσουν οἱ ἑτεροδόξοι χριστιανοί τόν δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς των στήν ἀποστολική Πίστι καί στήν Μία Ἁγία Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία.

Εἶχαμε διατυπώσει τήν *γνώμη* μας καί τίς *προσδοκίες* μας, σύμφωνα βεβαίως μέ τήν Πατριαρχική Ἐγκύκλιο ἀλλά καί σύμφωνα μέ τήν παρακαταθήκη τῶν πρὸ ἡμῶν πατέρων⁹. Τίς διατυπώσαμε μέ πόνο, ἐλπίζοντας ὅτι θά συντελέσουν στήν ἀποκατάστασι *ένός καί μόνον* φρονήματος στήν Ἐκκλησία· ὅτι θά ἀποκλεισθοῦν στοιχεῖα μιᾶς οἰκουμενιστικῆς ἐκκλησιολογίας, ὅπως ἐκεῖνες τῆς Β' Βατικανῆς καί τοῦ Π.Σ.Ε., πού διαφαίνονταν σέ πολλές δηλώσεις καί ἐκδηλώσεις τοῦ παρελθόντος. Στό ὑπόμνημα-κείμενό μας ἡ *γνώμη* μας περιεγράφη ὡς ἐξῆς:

«Εἶναι εὐλαβῆς ἔκθεσις τῶν σκέψεών μας πρὸς τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας τῆς ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας περί τοῦ πῶς τά ἐν σχεδίῳ κείμενα θά μπορούσαν νά λάβουν μία περισσότερο «καθολική» μορφή, νά ἐκφράζουν δη-

⁹ «Ὁ πόνος, ἡ ἀνησυχία, οἱ διαμαρτυρίες τοῦ Ἁγίου Ὁρους τελικά εἶναι στοιχεῖα τοῦ ἀγῶνος γιά τό πλήρωμα, τήν καθολικότητα. Νά μὴ κενωθῆ ὁ λόγος τοῦ Σταυροῦ. Νά μὴ νοθευθῆ τό Εὐαγγέλιο. Νά μὴ θεολογοῦμε, κατὰ τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο, ἀριστοτελικά (σχολαστικά) ἀλλά ἀλιευτικά (ἀποστολικά). Νά μὴ χάσουμε τήν δυνατότητα τῆς θεώσεως καί τοῦ ἀκτίστου φωτός... Γ' αὐτοὺς τοὺς λόγους, Χάριτι Χριστοῦ, δέν θά συμφωνήσουμε ποτέ, ὅπως καί οἱ ἐν τῷ κόσμῳ ἅγιοι Ἱεράρχαι, ἱερωμένοι καί ὁ πιστός λαός, νά γίνῃ οὔτε ἡ παραμικρά παραχώρησις στά δόγματα τῆς εὐσεβείας. Αὐτό γίνεται ἀπό ἀγάπη πρὸς τόν Θεό τῆς Ἀληθείας καί πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους, πού δέν βοηθοῦνται, ὅταν δέν ἔρχωνται ἀντιμέτωποι μέ τήν Ἀλήθεια πού σώζει» (Ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, Ἡ θεολογική μαρτυρία τοῦ Ἁγίου Ὁρους, βλ. στὸν τόμο: *Ὁρθόδοξος Μοναχισμός καί Ἅγιον Ὅρος*, Ἰ. Μονὴ Ὁσίου Γρηγορίου 1998, σελ. 45).

λαδή ακριβέστερα τὸ καθολικὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως τὸ διασώζει ἡ Κανονικὴ μας παράδοσις, ἡ λατρευτικὴ συνείδησις καὶ ἡ ἐμπειρία τῶν χαρισματούχων Ἀγίων μας: ἡ κοινωρία σὺν πᾶσι τοῖς ἀγίοις».

Καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ ἐπίμαχο ἐκκλησιολογικὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον ἡ γνώμη μας διατυπώθηκε ὡς ἀκολούθως:

«Τὸ κείμενο αὐτὸ συντάχθηκε μὲ κάποια μονομέρεια. Ἀποτυπώνει τὴν μίαν πλευρὰ τῶν πραγμάτων. Περιγράφει τίς σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μὲ τὸν ἑτερόδοξο χριστιανικὸν κόσμον ἀπὸ τὴν σκοπιὰ ἐκείνων τῶν φορέων ποὺ τίς διεκπεραίωσαν κατὰ τὰ ἑβδομήντα ἢ πενήντα τελευταῖα χρόνια. Ὅμως στὴν Ἐκκλησία ὑπάρχει καὶ ἄλλη θεολογικὴ ἄποψις τῶν διαχριστιανικῶν σχέσεων. Πανορθόξως καταξιωμένοι ἀρχιερεῖς, κληρικοί, μοναχοί, θεολόγοι (πανεπιστημιακοὶ καὶ μὴ), τὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ ὁ ἀπλὸς λαὸς -ἀνάμεσά τους καὶ ἀγιασμένοι ἄνθρωποι- ἔχουν ἐκφράσει ἐμπεριστατωμένα τίς ἰσχυρὲς ἐπιφυλάξεις τους γιὰ τὴν μορφή τῶν σχέσεων μὲ τοὺς ἑτεροδόξους ποὺ διατυπώνεται στὸ ἐν σχεδίῳ κείμενο, καὶ γιὰ τὴν θεολογία ποὺ ὑπόκειται αὐτῶν τῶν σχέσεων. Σύμφωνα μὲ αὐτὴ τὴν ἄποψιν, ποὺ πιστεύουμε ὅτι ἐκφράζει τὴν Πίστι τῶν Προφητῶν, Ἀποστόλων καὶ Πατέρων, τὸ ὡς ἄνω σχέδιο κειμένου πρέπει νὰ ξαναγραφῆ, γιὰ νὰ ἐκφράσῃ αὐτὴ τὴν Πίστι. Σὲ αὐτὴ τὴν προοπτικὴν καταθέτουμε εὐλαβῶς τὸν ἐπ' αὐτοῦ σχολιασμό μας καὶ τίς προτάσεις μας, ὥστε οἱ συνοδικοὶ Ἀρχιερεῖς νὰ ἀποφανθοῦν γιὰ τὴν μορφή ποὺ πρέπει νὰ πάρῃ τὸ κείμενο».

Μὲ ἐλπίδα περιμέναμε τὴν ἔκβασιν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου. Κάθε σύνοδος, καθὸ σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἐκ προοιμίου ἐλπιδοφόρα. Δὲν ἤμποροῦμε νὰ προεξοφλήσουμε τὴν ἔκβασιν μιᾶς συνόδου τῆς Ἐκκλησίας, ἔστω καὶ ἂν γνωρίζουμε τίς προδιαγραφές της. Ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος μόνον κρίνονται αἱ σύνοδοι: «Ἐκεῖνας οἶδεν ἁγίας καὶ ἐγκρίτους συνόδους ὁ εὐσεβὴς τῆς Ἐκκλησίας κανὼν, ἃς ὀρθότης τῶν δογμάτων ἔκρινεν», κατὰ τὸν θεοφόρο ἅγιον Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴ¹⁰.

Ἡ Ἐκκλησία κρίνει τὸν Οἰκουμενισμό.

Ὁ ἑτερόδοξος οἰκουμενισμὸς (προτεσταντικὸς καὶ ρωμαιοκεντρικὸς) εἶναι ἓνας συγκρητιστικὸς οἰκουμενισμὸς¹¹, ὁ ὁποῖος στοχεύει στὴν «ἐνότητα

¹⁰ Ἁγ. Μαξίμου ὁμολογητοῦ, *Περὶ τῶν πραχθέντων ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ ἐξορίᾳ ἐν Βιζύῃ*, PG 90, 148A.

¹¹ Ὁ Οἰκουμενισμὸς, κατὰ τὸν μακαριστὸ Γέροντά μας, εἶναι ἓνας οὐμανισμὸς: «Ὁ οἰκουμενισμὸς, δηλαδὴ ἡ κίνησις διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν "ἐκκλησιῶν", ὅπως διεξάγεται σήμερον, φαίνε-

παρά τήν διαφορετικότητα τῶν δογμάτων». Προφανῶς ἀπό αὐτὸν ἐπηρεάσθηκαν ὠρισμένοι Ὁρθόδοξοι, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ δεκαετίες ὑπέκυπταν στὰ οὐμανιστικά δελεάσματα μιᾶς νέας ἐποχῆς ποὺ δὲν πρέπει δῆθεν νὰ παραμένῃ στίς ἀγκυλώσεις τοῦ παρελθόντος¹².

ται ὅτι ἔχει οὐμανιστικὸν - ἀνθρωποκεντρικὸν χαρακτήρα καὶ ὄχι θεολογικὸν καὶ πνευματικὸν» (Ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, *Ὁρθοδοξία καὶ Οὐμανισμός - Ὁρθοδοξία καὶ Παπισμός*, ἔκδ. Ἰ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου 1998, σελ. 83).

¹² Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ σχετικὴ ἀναφορὰ τοῦ μακαριστοῦ Γέροντος καὶ Καθηγουμένου μας, Ἀρχιμανδρίτου Γεωργίου: «Ἄλλ' αὐτὴ ἡ φιλότιμη Ὁρθοδοξία μας καὶ σήμερον κινδυνεύει. Προσπαθοῦν κάποιοι νὰ νοθεύσουν τὸ δυνατό της κρασί, νὰ ἀμβλύνουν τὰ δόγματα, τίς παραδόσεις της, τὸ ἦθος της, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ συνυπάρχη μὲ τὰ ἄλλα "δόγματα". Τὸ ἔργο αὐτὸ ἔχει ἀναλάβει ὁ Οἰκουμενισμός.

Καὶ δὲν ἐννοοῦμε φυσικὰ ἓναν Ὁρθόδοξο Οἰκουμενισμό, ποὺ μένοντας πιστὸς στὴν Ὁρθοδοξία θὰ μποροῦσε νὰ διαλέγεται μὲ τοὺς ἑτεροδόξους, γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι ἐπάνοδος τους στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία εἶναι ἐπάνοδος στὸ πατρικὸ τους σπίτι, ἀπὸ τὸ ὁποῖο οἱ πρόγονοί τους ἐμακρύνθησαν.

Ἐννοοῦμε τὸν συγκρητιστικὸ Οἰκουμενισμό, τὸν διαχριστιανικὸ καὶ διαθρησκειακό.

Μέ πόνον χαράσσω τίς γραμμὲς αὐτές:

- Διὰ τοὺς Οἰκουμενιστὰς ἐκείνους ποὺ συμπροσεύχονται ὄχι μόνον μὲ ἑτεροδόξους ἀλλὰ καὶ ἑτεροθρήσκους καὶ ἀνάβουν κεριὰ μαζὶ μὲ τοὺς Ἰουδαίους, Μουσουλμάνους, Βουδιστὰς, Εἰδωλόατρας, γιὰ τὴν εἰρήνην. Σὲ ποιὸν Θεὸ ἄραγε προσφέρουν τὰ κεριὰ αὐτά; Ξεχνοῦν ὄχι μόνον τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας, ἀλλὰ καὶ αὐτὲς τίς θεῖες Γραφές. «Τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;» (Β' Κορ. στ', 14).

- Διὰ τοὺς Οἰκουμενιστὰς ποὺ χωρὶς ἐνδοιασμὸ συμπροσεύχονται μὲ Προτεστάντισσες ἰέρειες.

- Διὰ τοὺς Οἰκουμενιστὰς, ποὺ συμμετέχουν στὸ Π.Σ.Ε. χωρὶς ὅμως νὰ τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ καταθέτουν ἰδιαιτέρως δῆλωσι ποὺ νὰ ἐκφράζῃ τὰς Ὁρθοδόξους θέσεις, μὲ συνέπεια ἢ φωνὴ τους νὰ χάνεται μέσα στὴν παμπροτεστάντικὴ χοάνη.

- Διὰ τοὺς Οἰκουμενιστὰς, ποὺ κατήρτισαν τὸ κείμενον τῆς Συμφωνίας Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν τοῦ Βalamand, μὲ τὸ ὁποῖο οἱ Ὁρθόδοξοι γιὰ πρώτη φορὰ ἀνεγνώρισαν τὸν Ρωμαιοκαθολικισμό ὡς πλήρη Ἐκκλησία καὶ ὡς ἀδελφὴ Ἐκκλησία, χωρὶς οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ τὸ Filioque, τὸ "ἀλάθητο" καὶ τὸ πρωτεῖον ἐξουσίας τοῦ Πάπα ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἑτεροδιδασκαλίαν περὶ κτιστῆς Χάριτος καὶ τίς λοιπὰς κακοδοξίας τους.

- Διὰ τοὺς Οἰκουμενιστὰς, ποὺ μὲ τίς Κοινὲς Δηλώσεις (κατὰ τὸν διάλογον Ὁρθοδόξων καὶ Ἀντιχαλκηδονίων), ἀνεγνώρισαν ὄχι μόνον τοὺς νῦν Ἀντιχαλκηδονίους ὡς Ὁρθοδόξους, ἀλλὰ καὶ τοὺς πατέρας αὐτῶν Διόσκορον, Σεβήρον, Ἰάκωβον Βαραδαῖον καὶ λοιπούς, τοὺς ἀναθεματισθέντας ὑπὸ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐρχόμενοι ἔτσι σὲ φανερά ἀντίθεσιν μὲ τὰς θεοπνευστοὺς Οἰκουμενικὰς μας Συνόδους, ἀλλὰ καὶ τοὺς μεγάλους Πατέρας, Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνόν, Μ. Φώτιον, Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴ, Σωφρόνιον Ἱεροσολύμων καὶ λοιπούς.

- Διὰ τοὺς Οἰκουμενιστὰς, οἱ ὁποῖοι κηρύττουν ὅτι Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι καὶ ὅτι ἡ μεταξὺ αὐτῶν κοινωνία εἶναι ἀντίστοιχος πρὸς τὴν κοινωνία τῶν τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὡς ἐάν ἡ Δυτικὴ προσῆλθε στὴν Ὁρθοδοξία. Ἡ κηρύττουν,

Ὅμως τὸ πνεῦμα αὐτὸ δὲν ἐξέφραζε τὴν Ἐκκλησία. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας δὲν ταυτίσθηκε μὲ ἓνα τέτοιο οἰκουμενισμό. Πλήθος ἐκλεκτῶν ποιμένων καὶ πολὺς λαὸς δὲν συνευδοκοῦσε σὲ τέτοια ἀνοιγμάτα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἤλεγχε¹³. Πρόσωπα καταξιωμένα, τὰ ὁποῖα μέχρι σήμερα χαίρουν μεγάλου σεβασμοῦ, καὶ ὠρισμένα κατετάγησαν στὴν χορεία τῶν Ἁγίων, ἐξέφρασαν τὴν Ἐκκλησία, βεβαίωσαν τὴν μοναδικότητά της.

Οἱ ἐπίσκοποι μας πῆγαν στὴν Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδο ὄχι γιὰ νὰ ἐπικροτήσουν κάποια οἰκουμενιστικὴ γραμμὴ, ἀλλὰ γιὰ νὰ βεβαιώσουν ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι εἴμαστε ἡ Μία Ἁγία Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία.

Δὲν ἤμποροῦμε νὰ ἀμφισβητήσουμε τὴν λαμπρὴ προσπάθεια Προκαθημένων καὶ συνοδικῶν ἀρχιερέων νὰ βελτιωθοῦν τὰ κείμενα. Ὁφείλουμε νὰ ἐξάρουμε τίς θεολογικὲς προσπάθειες ὠρισμένων ἐπισκόπων νὰ ἀπαλειφθοῦν ἀθεολόγητες ἔννοιες καὶ φράσεις καὶ νὰ προστεθοῦν ἀπαραίτητες προτάσεις, προκειμένου νὰ ἀποφευχθῆ ἡ οἰκουμενιστικὴ νοηματοδότησις τῶν κειμένων.

Χάριν τῆς ἀντικειμενικότητος καὶ τῆς ἀληθείας θὰ σημειώσουμε μερικές βασικὲς τροποποιήσεις πού ἔγιναν πρὸς τὴν ὀρθὴ κατεύθυνσι καὶ μᾶς ἀνέπασαν:

- Σὲ ἀρκετὰ σημεῖα τῶν κειμένων προστέθηκε περὶ τῶν μὴ Ὁρθόδοξων ὁ προσδιορισμὸς «ἑτεροδόξων», ὥστε νὰ φαίνεται ἡ ἀπόκλισις των ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξο ἀποστολικὴ Πίστι. Στὴν παράγρ. 21 λέγεται καθαρά ὅτι «αἱ μὴ Ὁρθό-

ὅτι Ἀνατολὴ καὶ Δύσις εἶναι οἱ δύο πνεύμονες μὲ τοὺς ὁποίους ἀναπνέει ἡ Ἐκκλησία, ὡς ἐάν ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ὀρθόδοξῆ καὶ δὲν πάσχη ἀνιάτως. Ἡ κηρύττουν ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολὴ καὶ ἡ αἰρετικὴ Δύσις ἀποτελοῦν δύο διαφορετικὲς ὄψεις τῆς ἰδίας Εὐαγγελικῆς Ἀληθείας καὶ ὅτι δῆθεν αὐτὴ εἶναι ἡ Φωτιανὴ Παράδοσις.

Ὅποια διαστρέβλωσις τῆς Ἱστορίας! Ὁ ὁμολογητὴς Μέγας Φώτιος ὁ ἐλέγξας σθεναρῶς τοὺς κακοδόξους Λατίνους νὰ θεωρῆται ὡς τάχα ἐκφράζων τὴν ἴδια πίστι μὲ ἐκείνους τοὺς ὁποίους διὰ βίου ἐστηλίτευσε!

Δὲν ἀντιλαμβάνονται οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες, ὅτι ὑποτιμοῦν τὴν νοημοσύνη τῶν ἀκροατῶν καὶ ἀναγνωστῶν τους; Ὡστε λοιπὸν Filioque καὶ μὴ Filioque, παποκεντρικὴ ἐκκλησιολογία καὶ Ὁρθόδοξος ἐκκλησιολογία, κτιστὴ καὶ ἄκτιστος Χάρις, ἐκφράζουν μὲ διαφορετικὸ τρόπο τὴν ἴδια Ἀλήθεια καὶ ὄχι δύο διαφορετικὲς διδασκαλίες, ἤτοι μία Ὁρθόδοξο καὶ μία αἰρετικὴ;

Ἴδου ποῦ καταντᾷ τὸ Οἰκουμενιστικὸ παραλήρημα!» (βλ. Ἀρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, *Ὁρθόδοξία καὶ Οἰκουμενισμός*, Κυριακὴ τῆς Ὁρθόδοξιας 1999, βλ. www.monastery.gr).

¹³ Σὲ ἓνα μετριοπαθές, καλογραμμένο καὶ σαφέστατο κείμενο πού δημοσιεύθηκε τὸ 1996 στὸ περιοδικὸ *Diocesan News for Clergy and Laity* τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ντένβερ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς καὶ ἀναδημοσιεύθηκε στὸ περιοδικὸ τῆς Μονῆς μας «Ὁ Ὅσιος Γρηγόριος», τ. 23/1998, γράφεται: «Οἱ Ὁρθόδοξοι πού συμμετέχουν στὴν Οἰκουμενικὴ Κίνησι οὐσιαστικὰ προσπαθοῦν νὰ ταιριάσουν τὰ ἀταίριαστα. Ἡ Ὁρθόδοξια εἶναι τὸ πλήρωμα τῆς ἀληθείας».

δοξοί Ἐκκλησίαι παρεξέκλιναν ἐκ τῆς ἀληθοῦς πίστεως τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας».

- Στό θέμα τῶν διαχριστιανικῶν διαλόγων προστέθηκε διάταξις νά γίνωνται περιοδικές ἀξιολογήσεις τους.
- Στό ζήτημα τῆς συμμετοχῆς στό Π.Σ.Ε. διευκρινίσθηκε ὅτι ἀποβλέπει στήν προώθησι [ένν. *μόνοι*] τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως καί τῆς συνεργασίας ἐπί τῶν μειζόνων κοινωνικοπολιτικῶν προκλήσεων.
- Ἡ οὐνία συμπεριελήφθη στίς ἀπαράδεκτες ἐνέργειες ἢ μεθόδους προσεγγίσεως τῶν χριστιανῶν.
- Ἀπό τήν πρώτη παραγρ. τοῦ κεφ. Β' τοῦ προσυνοδικοῦ κειμένου «Ἡ Ἀποστολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ», ἀπαλείφθηκε ἡ περσοναλιστική ἀναφορά στόν ἄνθρωπο «ὡς κοινωνίαν προσώπων ἀντανεκλώντων κατὰ χάριν διὰ τῆς ἐνότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τήν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι ζωήν καί κοινωνίαν τῶν θείων προσώπων».
- Στό ζήτημα τῶν μικτῶν γάμων μετὰ ἐτεροδόξων ἀποφεύχθηκε ἡ ρητή ἀναφορά καί δέσμευσις τῆς Συνόδου γιά ἱερολόγησί τους, πού ἀπαγορεύεται σύμφωνα μέ τήν καθολικῆς ἰσχύος διάταξι τοῦ 72^{ου} κανόνος τῆς Πενθέκτης, καί ἴσχυσε «ἡ δυνατότης ἐφαρμογῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας».
- Ἔγινε ἀναφορά (στήν *Ἐγκύκλιο* τῆς Συνόδου) στίς μεγάλες «καθολικοῦ κύρους» Συνόδους ἐπί ἀγίου Φωτίου (879) καί ἀγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ (1351), στίς ὁποῖες καταδικάζονται αἰρετικά δόγματα, ὅπως τό Φιλόκβε, τό παπικό πρωτεῖο καί ἡ κτιστή Χάρις, καί στίς μεταγενέστερες πού ἀνέτρεψαν τίς ἀποφάσεις τῆς ψευδοσυνόδου Φερράρας-Φλωρεντίας καί ἀπεκήρυξαν τίς προτεσταντικές δοξασίες.

Δέν διορθώθηκαν ἐπαρκῶς τὰ κείμενα.

Ἦμποροῦσε ἐπομένως ἡ Σύνοδος νά διορθώσῃ ἐπαρκῶς τὰ προσυνοδικά κείμενα. Ἦμποροῦσε νά ξαναγράψῃ τό ἐπίμαχο κείμενο περί τῶν σχέσεων μέ τοὺς ἐτεροδόξους καί νά καθορίσῃ σαφεῖς ἐκκλησιολογικές ἀρχές στοὺς θεολογικοὺς διαλόγους καί στίς λεγόμενες οἰκουμενικές ἐπαφές. Ἐν τούτοις αὐτό δέν ἔγινε, παρ' ὅτι ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικός Πατριάρχης ὡς πρόεδρος τῆς Συνόδου ἦταν ἀνοικτός σέ ὅλες τίς προτάσεις. Κάποιοι, δυστυχῶς, δέν ἤθελαν. «Τό κείμενο εἶναι καλό, δέν χρειάζεται διορθώσεις», φέρεται νά εἶπε σημαῖνον στέλεχος τῆς Συνόδου.

Τὰ κείμενα ἔμειναν ἀσαφῆ, ἀμφίσημα. Ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Καρπασίας Χριστοφόρος, γιά νά προλάβῃ κακή χρῆσι τῆς ἀσάφειάς τους, γράφει: «Εἶναι καθαρὰ θέμα ἐρμηνείας τῶν ὄρων πού διαλαμβάνονται στό

σχετικό κείμενο και όχι απλώς επίσημανσής τους. Οφείλουμε αν θέλουμε να οικοδομήσουμε το ποιμνίο μας και όχι ένδεχομένως να το διχάσουμε, το κείμενο αυτό να το έρμηνεύσουμε ορθόδοξα, ώστε αν υπάρχει κάποια ασάφεια ή αστοχία, μέσα από την ορθόδοξη έρμηνεία του να έπισημανθει και να αποφευχθει ή παρερμηνεία και ή κακή χρήση και διοίκησή του»¹⁴.

Τήν ασάφεια έπισημαίνει εύθαρσώς και ό σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου: «Τό όλο κείμενο είναι έλλειματικό και αντιφατικό ως προς την έκκλησιολογία του, γιατί δέν προσδιορίζει ποιός μετέχει και ποιός δέν μετέχει στην Έκκλησία, τί είναι εκείνοι που απέκόπησαν από την Μία, Άγία, Καθολική και Άποστολική Έκκλησία, και ποιά είναι τά όρια μεταξύ Όρθοδόξου Έκκλησίας και αίρέσεως. Αύτός είναι ένας βασικός λόγος, μεταξύ τών άλλων, που δέν υπέγραψα τό τελικό κείμενο. Τό έκανα ένσυνειδήτως»¹⁵.

Ό δέ σεβ. έπίσκοπος Μπάτσκας Είρηναίος Μπούλοβιτς έγραψε μετασυνοδικώς: «Τό κείμενον είναι, άπό άρχής μέχρι τέλους, –κατά την γνώμη μου πάντοτε–, δυσίατον και άπαράδεκτον, διότι είναι άμικτον μίγμα τών καθαρών ορθοδόξων θέσεων και τών “οίκουμενικοῦ” ήθους και ύφους ώραιολογιών»¹⁶.

Έπιβεβαιώνεται δηλαδή από τούς άνωτέρω άρχιερείς ή άνάγκη να ακριβολογοῦμε σέ συνοδικά κείμενα, όπως έγραψε προσυνοδικώς και κατέθεσε κατόπιν στα Πρακτικά τής Συνόδου ό Πανιερώτατος Μητροπολίτης Λεμεσοῦ Άθανάσιος: «Ταπεινά θεωρώ ότι τέτοιας σπουδαιότητας και τέτοιου κύρους κείμενα τής Άγίας και Μεγάλης Συνόδου τής Όρθοδόξου Έκκλησίας πρέπει να είναι πολύ προσεκτικά και διατυπωμένα με πᾶσαν ακρίβειαν θεολογικήν και νομοκανονικήν, ώστε να μην άπορρέουν από αυτά ασάφειες ή άδόκιμοι θεολογικά όροι και διατυπώσεις λανθασμένες, που μπορούν να όδηγήσουν σέ παρερμηνείες και αλλοιώσεις τοῦ ορθοῦ φρονήματος τής Έκκλησίας»¹⁷.

Άπό την προσεκτική μελέτη τοῦ έπιμάχου 6^{ου} κειμένου διαπιστώνουμε ώρισμένα **σημεία, στα όποια ή ασάφεια δίνει την δυνατότητα διαφορετικής έρμηνείας** του:

1) Γίνεται άναφορά σέ έτερόδοξες χριστιανικές Έκκλησίες που δέν βρι-

¹⁴ Χριστοφόρου, Έπισκόπου Καρπασίας (Κύπρου), *Η Έκκλησιολογία τής Άγίας και Μεγάλης Συνόδου*.

¹⁵ Έροθέου, Μητροπολίτου Ναυπάκτου, *Λίγο μετά την "Άγία και Μεγάλη Σύνοδο"*, Ιούλιος 2016.

¹⁶ Είρηναίου, Έπισκόπου Μπάτσκας (Σερβίας), *«Διατί δέν υπέγραψα τό κείμενον τής έν Κρήτη Συνόδου περί σχέσεων τής Όρθοδόξου Έκκλησίας "πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον"»*.

¹⁷ Άθανασίου, Μητροπολίτου Λεμεσοῦ, *Γραπή γνώμη τοῦ Μητροπολίτου Λεμεσοῦ κ. Άθανασίου εκ τής Έκκλησίας τής Κύπρου*, δημοσιευμένη από τόν ίδιο στις 30 Ιουνίου 2016.

σκονται σέ κοινωνία μέ τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία (βλ. παράγρ. 6), καί ἐπίσης στήν ἀλήθεια καί πίστι καί παράδοσι τῶν ἑπτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὡς εἰς βάσιν τῆς ἀναζητήσεως τῆς ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν (βλ. παράγρ. 5). Δέν περιγράφεται ὁμως ἡ ἀποστολική ἀλήθεια, πίστις καί παράδοσις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί δέν ἀντιδιαστέλλεται ἀπό τήν ἑτεροδοξία τῶν «ἑτεροδόξων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν» μέ συγκεκριμένα στοιχεῖα τῆς δισχιλιετοῦς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι **δέν ὀριοθετεῖται σαφῶς ἡ Ἐκκλησία ἀπό τίς αἰρέσεις** πού σφετερίζονται τήν ἀποστολική ἀλήθεια, εἴτε αὐτές ἀποδέχονται τίς τρεῖς πρῶτες Οἰκουμενικές Συνόδους (οἱ Μονοφυσῖται), εἴτε ἔχουν συγκαλέσει εἴκοσι μία (οἱ Ρωμαιοκαθολικοί), εἴτε ἀρνοῦνται νά ἀναγνωρίσουν στήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία τήν ὅλη ἀποστολική πίστι (οἱ Προτεστάντες).

Ἐπειδή λοιπόν τίς ὀνομάζουμε «ἑτεροδόξες χριστιανικές Ἐκκλησίες» (ἐννοώντας ὅτι ἔχουν κάποια δομή καί κάποια στοιχεῖα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά εἶναι ἑτεροδόξες στήν πίστι), χωρίς νά προσδιορίζουμε σαφῶς τήν ἑτεροδοξία τους (πού τίς ἔχει ὀδηγήσει ἐκτός Ἐκκλησίας, στήν αἵρεσι), εὐκόλα ἡμποροῦμε νά διολισθήσουμε στήν ἀντορθόδοξη θεωρία ὅτι Ὁρθόδοξοι καί Ρωμαιοκαθολικοί «εὐρίσκονται πλέον ὑπό καθεστῶς ὄχι *τετελεσμένου σχίσματος* ἀλλά *διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας* (ἀκοινωνησία)»¹⁸. Αὐτή ἡ θεωρία, ἡ ὁποία ἔχει κερδίσει καί Ὁρθόδοξους θεολόγους, διαστρεβλώνει τήν ἔννοια τῆς Μιάς Ἁγίας Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας (στήν ὁποία συσκευάζει Ὁρθόδοξους καί Ρωμαιοκαθολικούς παρά τίς δογματικές διαφορές), καθῶς καί τήν ἔννοια τῆς ἑτεροδοξίας, τήν ὁποία ἀντιλαμβάνεται ὡς διαφορετική διατύπωση τῆς ἰδίας ἀποστολικῆς πίστεως!

Ἡ ἀσφαλῆς διεξαγωγή διαχριστιανικῶν διαλόγων χρειάζεται ἕνα καταστατικῆς ἰσχύος κείμενο, πού νά ἀποτυπώνη μέ σαφήνεια τήν διαφοροποίησι τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπό τήν αἵρεσι καί τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τίς αἰρετικές «ἐκκλησίες». Ἡ μορφή τῶν Ἱερῶν Κανόνων α' τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί α' καί β' τῆς Πενθέκτης μπορεῖ νά ἀποτελέσῃ παράδειγμα.

2) Στήν παράγρ. 20 ἔχουν ἐπισημανθῆ ἑλλείψεις, οἱ ὁποῖες ἀφήνουν χῶρο στήν βαπτισματική θεολογία καί στήν ἀναγνώρισι ἐκκλησιαστικότητος στούς ἑτεροδόξους¹⁹.

3) Εἶναι ἐντελῶς ἀσαφῆς ἡ παράγρ. 23, ἡ ὁποία λέγει ὅτι ὁ διάλογος πρέπει νά συνοδεύεται «διὰ πράξεων ἀμοιβαίας κατανοήσεως καί ἀγάπης». Δέν διευκρινίζεται μέχρι ποῦ ἐπιτρέπεται νά φθάσουν οἱ πράξεις αὐτές καί βά-

¹⁸ Ἐπίσκεψις, τ. 755 (31.10.2013).

¹⁹ Μητροπ. Ναυπάκτου Ἱεροθέου, *Οἱ ἀποφάσεις τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιά τήν «Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο» καί ἡ κατάληξή τους*, σελ. 20-21, Σεπτέμβριος 2016.

σει ποιών Ίερών Κανόνων, ὥστε νά ἐκδηλώνεται μὲν ἡ ψυχική μας εὐγένεια καί τὸ ἐνδιαφέρον μας γιὰ τὴν σωτηρία τους, νά διασφαλίζεται δὲ ἡ Ὁρθόδοξος ἐκκλησιολογική συνείδησις. Λείπουν δηλαδὴ διατάξεις οἱ ὁποῖες θὰ ἀπέτρεπαν πράξεις καί δηλώσεις (συμπροσευχές, λειτουργικούς ἀσπασμούς κ.λπ.), πού ἐμφανίζουν τοὺς ἑτεροδόξους ὡς ἐκκλησία μὲ ἀύθεντικό Βάπτισμα, Ίερωσύνη καί σώζουσα Χάρι καί ἀνατρέπουν καί ἀκυρώνουν ἐν τῇ πράξει τὴν αὐτοσυνείδησις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς τῆς Μιᾶς Ἁγίας Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὴν παρουσία τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στό Π.Σ.Ε. (γιὰ τὴν ὁποία τὸ Ἅγιον Ὅρος ἔχει δηλώσει τὴν διαφωνία του), εἶναι θετική ἡ δήλωσις τοῦ συνοδικοῦ κειμένου ὅτι αὐτές «συμβάλλουν [σ.σ. ἐννοεῖται *μόνον*] εἰς τὴν προώθησιν τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως καί συνεργασίας ἐπὶ τῶν μειζόνων κοινωνικοπολιτικῶν προκλήσεων» (παράγρ. 17). Ὅμως ἡ συμμετοχὴ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στό Π.Σ.Ε. θεμελιώνεται στὴν «Δήλωσι τοῦ Τορόντο» (παράγρ. 19), κείμενο ἐκκλησιολογικῶς πολὺ προβληματικό. Τίθεται σοβαρὰ τὸ ἐρώτημα ἂν, μὲ τὰ σοβαρὰ τῆς προβλήματα ἢ «Δήλωσις τοῦ Τορόντο» ἔχει ἀποκτήσει συνοδικῶς κῦρος καταστατικοῦ κειμένου ἀναφορᾶς γιὰ τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία²⁰! Ἐπιπλέον στό συνοδικό κείμενο ἐπιβεβαιώνεται ἡ συμμετοχὴ τῶν Ὁρθοδόξων στό Π.Σ.Ε., χωρὶς νά ἀπαγορεύονται ρητῶς οἱ

²⁰ Στὴν «Δήλωσι τοῦ Τορόντο» θεμελιώνει τὴν **ἀλληλοαναγνώρισι τοῦ βαπτίσματος** μεταξὺ τῶν ἐκκλησιῶν-μελῶν τοῦ Π.Σ.Ε. ἕνα νεώτερο, κοινῶς (καί ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους) ἀποδεκτό κείμενο, τοῦ Π.Σ.Ε. μὲ τὴν ἐξῆς διατύπωσις: «*Βεβαιώνουμε ὅτι ὑπάρχει ἕνα Βάπτισμα, ὅπως ἀκριβῶς ὑπάρχει ἕνα σῶμα καί ἕνα Πνεῦμα, μία ἐλπίδα τῆς κλήσεώς μας, ἕνας Κύριος, μία πίστις, ἕνας Θεός καί Πατήρ ὄλων μας (πρβλ. Ἐφ. 4, 4-6). Ἐν τῇ Χάριτι τοῦ Θεοῦ τὸ Βάπτισμα φανερώνει τὴν πραγματικότητα ὅτι ἀνήκουμε εἰς ἀλλήλους, παρότι μερικές ἐκκλησίες δὲν μποροῦν νά ἀναγνωρίσουν τοὺς ἄλλους ὡς Ἐκκλησία μὲ τὴν πλήρη σημασία τοῦ ὄρου. Ξαναθυμίζουμε τὴν διακήρυξι τοῦ Τορόντο, στὴν ὁποία οἱ ἐκκλησίες-μέλη βεβαιώνουν ὅτι "τό νά εἶναι κανεὶς μέλος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι κάτι πιὸ περιεκτικό ἀπὸ τὸ νά εἶναι μέλος τῆς ἴδιας τῆς ἐκκλησιαστικῆς του ομάδος". Ἀναζητοῦν λοιπὸν νά ἔλθουν σὲ ζωντανὴ ἐπικοινωνία μὲ ἐκείνους πού ἔξω ἀπὸ τίς δικές τους τάξεις ὁμολογοῦν τὸν Ἰησοῦ ὡς Κύριος» (βλ. 9th Assembly of WCC, Assembly Documents, *Text on ecclesiology: Called to be the One Church*, 8-9). Καί στὴν ἴδια προοπτικὴ τῆς ἀλληλοαναγνώρισεως τοῦ βαπτίσματος τῶν ἐκκλησιῶν-μελῶν τοῦ Π.Σ.Ε. σημειώνεται στὴν «Δήλωσι τοῦ Τορόντο»: «Ὅλες οἱ Χριστιανικὲς Ἐκκλησίες περιλαμβανομένης καί τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης θεωροῦν ὅτι δὲν εἶναι ἀπολύτως τὸ ἴδιο νά εἶναι κάποιος μέλος τῆς Παγκοσμίου Ἐκκλησίας καί νά εἶναι μέλος τῆς δικῆς του Ἐκκλησίας. Αὐτές ἀναγνωρίζουν ὅτι **ὑπάρχουν ἐκκλησίες-μέλη ἐκτὸς τῶν ὁρίων** (*extra muros*), ὅτι αὐτές ἀνήκουν μὲ διαφορετικὸ τρόπο (*aliquo modo*) στὴν Ἐκκλησία, ἢ ἐπίσης ὅτι **ὑπάρχει ἐκκλησία ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας**. Αὐτὴ ἡ κατανόησις βρῖσκει ἔκφρασι στό γεγονός ὅτι ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων οἱ Χριστιανικὲς Ἐκκλησίες ἀποδέχονται ὡς ἔγκυρο τὸ βάπτισμα πού τελεῖται ἀπὸ ἄλλες Ἐκκλησίες» (παράγρ. 3).*

«διομολογιακές συμπροσευχές», που προτάθηκαν από την *Ειδική Επιτροπή για την συμμετοχή των Ὁρθοδόξων στο Π.Σ.Ε.* και έγιναν αποδεκτές από την Ὀλομέλειά του τό 2006 (Porto Alegre), και χωρίς νά ἐπικρίνωνται και νά ἀπορρίπτονται κάποιες κοινῶς (καί ἀπό τούς μετέχοντας Ὁρθοδόξους) ἀποδεκτές ἀντορθόδοξες περὶ Ἐκκλησίας καί Βαπτίσματος ἀπόψεις τοῦ Π.Σ.Ε.²¹.

4) Στὴν παράγρ. 11 λέγεται ὅτι, διάλογοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπιτυχάνουν συμφωνία ἐπὶ ἑνὸς θέματος, δὲν διακόπτονται. Ἀντίθετα, καταγεγραμμένης τῆς θεολογικῆς διαφωνίας, συνεχίζονται. Ἀναμφιλέκτως εἶναι σωστὸ νά ὀλοκληρῶνεται ἕνας διάλογος παρά τίς δυσχέρειες. Ὅμως ἡ συνέχισις ἢ ἡ διακοπὴ ἑνὸς διαλόγου δὲν εἶναι μόνον πρακτικὸ θέμα, ἀλλὰ ἔχει καί ἐκκλησιολογική καί σωτηριολογική σημασία. Οἱ ἄκαρποι διάλογοι συντελοῦν στοῦ νά ἀμβλύνεται ἡ δογματικὴ εὐαισθησία τῶν Ὁρθοδόξων θεολόγων πού μετέχουν σέ αὐτούς, καθῶς καί τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώματος. Τί σημαίνει ἐπομένως ὅτι οἱ διάλογοι συνεχίζονται; Σχετικὰ μέ τό μεῖζον θέμα τῆς Οὐνίας π.χ.: Ἄρκεῖ ἡ ἀπλή (καί ἐπαινετὴ) παράθεσις τῆς λέξεως «οὐνία» (παράγρ. 23) μεταξύ τῶν μορφῶν ὁμολογιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ, ὅταν ἡ Οὐνία εἶναι τό κατ' ἐξοχήν ἐκκλησιολογικὸ πρόβλημα πού ἔπρεπε νά λυθῆ πρὶν ἀπὸ τὴν ἔναρξι τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου; Πῶς θά ἐρμηνεύεται πλέον τό πρόβλημα τῆς Οὐνίας, ὡς πρακτικὸς ἀνταγωνισμὸς ἢ ὡς ἐκκλησιολογικὴ ἐκτροπὴ πού ἀκυρῶνει τὴν σωτηρία;

5) Οἱ παράγρ. 4, 5 καί 6 καθιερῶνουν τὴν συμμετοχὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στοὺς διαχριστιανικοὺς διαλόγους καί στὴν Οἰκουμενικὴ Κίνησι μέ τὴν διαβεβαίωσι ὅτι «ἡ Ὁρθόδοξος συμμετοχὴ εἰς τὴν κίνησιν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότητος μετὰ τῶν ἄλλων Χριστιανῶν ἐν τῇ Μιᾷ, Ἁγίᾳ, Καθολικῇ καί Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ... ἀποτελεῖ συνεπιῆ ἔκφρασιν τῆς ἀποστολικῆς πίστεως καί παραδόσεως ἐντὸς νέων ἱστορικῶν συνθηκῶν» (παράγρ. 4).

Τὸ ἐρώτημα εἶναι μέ ποιές ἐκκλησιολογικὰς ἀρχὰς ἔχουμε διασφαλίσει τὴν συμμετοχὴ τῶν Ὁρθοδόξων στοὺς σημερινούς διαχριστιανικοὺς διαλόγους, ὥστε αὐτὴ νά εἶναι συνεπιῆ πρὸς τὴν ἀποστολικὴν πίστι καί παράδοσι. Καί στίς σημερινὰς ἱστορικὰς συνθηκὰς, ὅπως καί στίς παλαιότερες (Λατινοκρατία τοῦ 13^{ου} αἰῶνος, Propaganda Fidei τοῦ 16^{ου}-18^{ου} αἰῶνος), τό ἀσφαλὲς κριτήριον Ὁρθοδόξου «διαλόγου» εἶναι νά διατηρῆται ἀναλλοίωτη ἡ ἐκκλησιολογικὴ ταυτότης τῶν Ὁρθοδόξων. Κάποτε ἐπρόκειτο γιὰ ἄρνησι νά ὑποταχθοῦμε στὴν ἐξουσία τοῦ Πάπα. Κατόπιν ἐπρόκειτο γιὰ ἄρνησι τῆς Οὐνίας,

²¹ Βλ. σχετικῶς, Ἐπὶ τῶν Δογματικῶν Ἐπιτροπῆ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, *Ἐπίμνημα περὶ τῆς συμμετοχῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στοῦ Παγκόσμιου Συμβούλιου Ἐκκλησιῶν*, 18.2.2007.

δηλαδή να μνημονεύουμε τόν Πάπα ως Κεφαλή τῆς Ἐκκλησίας. Σήμερα πρόκειται γιά ἄρνησι νά «ἀλληλοαναγνωρισθοῦμε ὡς Ἐκκλησίες», ὅπως θέλει ἡ Οἰκουμενική Κίνησις τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνος.

Δέν διακηρύσσεται σαφῶς στό συνοδικό κείμενο, ὅτι οὐδεμία ἄλλη χριστιανική κοινότης εἶναι Ἐκκλησία μέ τήν δογματική ἔννοια τοῦ ὅρου, παρά μόνον ἡ Ὁρθόδοξος. Δέν ἐπετεύχθη οὔτε προσυνοδικῶς οὔτε στήν Σύνοδο νά περιληφθῇ στήν παράγρ. 1 τοῦ 6^{οῦ} κειμένου ἡ ἔννοια τῆς *μοναδικότητος* τῆς Ἐκκλησίας, παρότι ὑπό αὐτήν τήν ἔννοια εἶχε κατανοήσῃ τήν παράγραφο καί τό Ἅγιον Ὅρος. Ἡ ἀπουσία ὅμως τῆς ἔννοιας αὐτῆς συνιστᾷ πολύ σημαντική ἔλλειψι. Ἡ μετακίνησις τῆς ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησιολογίας ἀπό τήν ἀντίληψι τῆς «ἀποκλειστικότητος» (πρό τῆς Β΄ Βατικανῆς) στήν σύγχρονη ἀντίληψι τοῦ Συντάγματος *Lumen Gentium*, ὅτι ἡ Μία Ἁγία «subsistit in» (ὑφίσταται στήν, ὄχι εἶναι ἢ) Ρωμαιοκαθολική, ὑποδηλώνει ἕνα κίνδυνο πού πρέπει οἱ Ὁρθόδοξοι νά ἀποφύγουμε τονίζοντας τήν ἔννοια τῆς *μοναδικότητος* τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς τῆς *ὅλης καί μόνης* Ἐκκλησίας. Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στά οἰκουμενικά συνέδρια, ὅταν κατέθεταν κοινή Δήλωσι, ἐτόνιζαν τήν *μοναδικότητα* τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς τῆς ὅλης καί μόνης Μιάς Ἁγίας. Π.χ. στήν Λούνδη τό 1952: «Αὕτη εἶναι **ἡ ὅλη καί μόνη** Ἐκκλησία, τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὁ ἐντολοδόχος τῶν Ἀποστόλων. Οὕτως αὕτη μόνη δύναται νά καθορίζη τήν πίστιν. Καί εἴμεθα βέβαιοι ὅτι τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις τῆς **μοναδικότητός** της»²². Ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους πολύ συχνά σέ ἐπίσημα κείμενά της σημείωνε τήν μοναδικότητα τῆς Ἐκκλησίας. Π.χ. στήν Ἐπιστολή της πρὸς τόν Παναγιώτατο Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ. Βαρθολομαῖο (1^η/14^η Νοεμβρίου 1995): «Μόνον ἡ καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ Μία Ἁγία Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, αἱ δέ λοιπαί ἑτερόδοξοι Ἐκκλησῖαι εὐρίσκονται ἐν τῇ αἵρέσει καί πλάνῃ». Καί ὁ ἴδιος ὁ Παναγιώτατος ἐδήλωσε στόν πάνσεπτο Ἱερό Ναό τοῦ Πρωτάτου τήν 21^η Ὀκτωβρίου 2008: «Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι **αὕτη μόνη** ἡ Μία Ἁγία Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία».

6) Εἶναι προφανές ἡ ἀναντιστοιχία ἀνάμεσα στήν διακήρυξι: «Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία... οὔσα ἡ Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία» (παράγρ. 1), καί στά πεπραγμένα τῶν θεολογικῶν διαλόγων. Ἀπό τήν ἐποχή πού πρωτοσυντάχθηκε αὕτη ἡ διατύπωσις (Γ΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις, 1986) μέχρι σήμερα, καί παρότι εἶχε τονισθῇ ἀπό τότε ὅτι ἡ μαρτυρία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δίδεται «ἐπί τῇ βάσει τῆς ἀποστολικῆς παρα-

²² Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα...*, τ. II, Gratz 1968, σελ. 970-971.

δόσεως καί πίστεώς της»²³, ἔχουν γίνει θεολογικές συμφωνίες, οἱ ὁποῖες δὲν ἐδράζονται στὴν ἀποστολική πίστι καί παράδοσι. Τέτοιες εἶναι π.χ. ἡ συμφωνία τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων ἐπὶ τῆς Χριστολογίας (1989, 1990)· ἡ συμφωνία ἐπὶ τῆς ἐκκλησιολογίας στοῦ Μπαλαμάντ (1993), ἡ ὁποία συνόψιζε τὶς συμφωνίες τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν στοῦ Μόναχο (1982), στοῦ Μπάρι (1986), στοῦ Νέο Βάλαμο (1988), πού ἀφοροῦσαν τὸν ἐκκλησιακὸ χαρακτήρα ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν (ἀποστολική πίστι, ἀποστολική διαδοχή, αὐθεντικά μυστήρια)· καί ἡ συμφωνία στὴν Ραβέννα (2007) γιὰ τὴν ὑπαρξὶ δῆθεν πρωτείου ἑνὸς ἐπισκόπου ἐπὶ παγκοσμίου ἐπιπέδου, ἡ ὁποία εὐτυχῶς ἀκόμη δὲν ἔχει εὐδοκιμήσει.

Τὸ συνοδικὸ κείμενο γίνεται ἀσαφέστερο μὲ τὴν ρητὴ διαβεβαίωσι τῆς *Ἐγκυκλίου* ὅτι οἱ «ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας διεξαγόμενοι διάλογοι οὐδέποτε ἐσήμαιναν, οὔτε σημαίνουν καί δὲν πρόκειται νὰ σημάνουν ποτέ οἰονδήποτε συμβιβασμὸν εἰς ζητήματα πίστεως». Ἐάν οἱ ἀνωτέρω θεολογικές συμφωνίες δὲν εἶναι «συμβιβασμὸς εἰς ζητήματα πίστεως», διερωτώμεθα τί εἶναι συμβιβασμὸς καί ποιὸς εἶναι ὁ «δογματικὸς μινιμαλισμὸς» πού ἀπορρίπτεται μὲ τὴν διατύπωσι τῆς *Ἐγκυκλίου*: «Ἡ «Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀπεδέχθη τὸν θεολογικὸν μινιμαλισμὸν ἢ τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς δογματικῆς παραδόσεως καί τοῦ εὐαγγελικοῦ ἡθους της» (παραγρ. 20)!

Ἀπὸ τὶς ἀνωτέρω ἔξι ἐπισημάνσεις συνάγεται ὅτι τὸ κείμενο τῶν σχέσεων πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον προσανατολίζεται πρὸς συνοδική κατοχύρωσι τῆς γραμμῆς τῶν διαχριστιανικῶν σχέσεων τῆς τελευταίας πεντηκονταετίας *χωρὶς τὶς ἀπαραίτητες βάσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας*. Διερωτᾶται κανεὶς: Πόσο εὐκόλα θὰ μπορούσε ἡ γραμμὴ αὐτὴ νὰ ὀνομασθῆ «Ὁρθόδοξος οἰκουμενισμὸς» (π. Δημήτριος Στανιλοάε)²⁴, ἢ πρόσκλησις γιὰ «*παγκόσμια ἐπιστροφή στὴν Ὁρθοδοξία*» (π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ)²⁵;

Οἱ ἀστοχίες κατὰ τοὺς διαχριστιανικοὺς διαλόγους τοῦ παρελθόντος δὲν εὐνοοῦν μία θετικὴ ἀπάντησι. Χρειαζόταν τώρα ἓνα κείμενο μὲ ἀγιοπατερικὴ πνοή, τὸ ὁποῖο δὲν θὰ ἄφηνε περιθώρια στὸν ἑτερόδοξο οἰκουμενισμὸ (θεωρία τῶν «ἀδελφῶν ἐκκλησιῶν» καί τῶν «δύο πνευμόνων», ἀναγνώρισις ἑτεροδόξου βαπτίσματος καί ἱερωσύνης, κοινὴ χριστολογικὴ πίστις μὲ τοὺς Ἀντι-

²³ Μητροπ. Ἐλβετίας Δαμασκηνοῦ, *Πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον. Προβλήματα καὶ προοπτικά*, ἔκδ.: Ἐκκλησιαστικὸν Ἐπιστημονικὸν καὶ Μορφωτικὸν Ἰδρυμα Ἰωάννου καὶ Ἐριέττης Γρηγοριάδου, Ἀθῆναι 1990, σελ. 82.

²⁴ π. Δημητρίου Στανιλοάε, *Γιὰ ἓνα Ὁρθόδοξο Οἰκουμενισμό*, ἔκδ. Ἄθως, 1976

²⁵ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, *Θέματα Ὁρθοδόξου Θεολογίας*, ἔκδ. Ἄρτος Ζωῆς, Ἀθήνα 1973, σελ. 219.

χαλκηδονίους, άποδοχή τής βατικανείου «Clarification», συνυπογραφή ειδικών κειμένων *Περί Έκκλησίας* του τμήματος Πίστις και Τάξις του Π.Σ.Ε. κ.λπ., και σχετικές «έθιμοτυπικές έκκλησιαστικές» έκδηλώσεις που τά έπιβεβαιώνουν). Ένα τέτοιο κείμενο θά στόχευε στην έπιστροφή τών έτεροδόξων στην ένότητα τής Έκκλησίας. Θά έδειχνε ότι δέν άναγνωρίζουμε έν τή πράξει στίς έτεροδόξες «έκκλησίες» έκκλησιαστικότητα (ότι εΐναι έκκλησίες μέ τήν θεολογική έννοια του όρου) άφήνοντας τούς έτεροδόξους στίς πλάνες τους.

Οί μελλοντικοί διάλογοι.

Τό συνοδικό κείμενο περί τών σχέσεων μέ τούς έτεροδόξους παρουσιάζει έλλειμμα έκκλησιολογικής άκριβείας. Άναπόφευκτα αυτό θά φανή κατά τίς μελλοντικές οίκουμενικές έπαφές. Σέ αυτές θά έφαρμοσθή πρακτικά τό πνεΐμα του κειμένου. Θά ήταν εύχής έργον οί διαχριστιανικοί διάλογοι νά ξαναρχίσουν άπό κάποιο «σημείο μηδέν» μιās καθαρής Όρθοδόξου Έκκλησιολογίας. Ένδέχεται όμως νά οίκοδομηθούν στα κεκτημένα του παρελθόντος, τά όποια οΰτως ή άλλως καταμαρτυροΰν παρεκκλίσεις άπό τήν Όρθόδοξο Έκκλησιολογία²⁶. Θά άναφέρουμε παραδείγματα διαλόγων, στους όποιους θά φανή πώς θά έρμηνευθή τό πνεΐμα του συνοδικού κειμένου:

Πρώτο παράδειγμα: Ό διάλογος μέ τούς Ρωμαιοκαθολικούς έχει κτίσει τίς συμφωνίες του Μονάχου, του Μπάρι, του Νέο Βάλαμο, του Μπαλαμάντ, τής Ραβέννας²⁷. Θά συμφωνήση μέ αυτές τό νέο σχήμα τής θεολογικής έπι-

²⁶ Εΐναι χαρακτηριστικά τά άγιορειτικά κείμενα που κατονομάζουν αυτές τίς παρεκκλίσεις. Βλ. ένδεικτικώς: Έπιστολές Έερās Κοινότητας άπό 9^{ης}/22^{ας} Άπριλίου 1980, 29^{ης} Νοεμβρίου 1980, 15^{ης} Δεκεμβρίου 1987, 20^{ης} Άπριλίου 1988, 1^{ης}/14^{ης} Νοεμβρίου 1995, 11^{ης}/24^{ης} Μαΐου 1999, 11^{ης}/24^{ης} Σεπτεμβρίου 2004, 18^{ης}/31^{ης} Ίουλίου 2014, 18^{ης}/31^{ης} Δεκεμβρίου 2014. Έπίσης Άνακοινώσεις Έερās Κοινότητας άπό 10^{ης}/23^{ης} Δεκεμβρίου 2002, 17^{ης}/30^{ης} Δεκεμβρίου 2006, 22^{ας} Σεπτεμβρίου/ 5^{ης} Όκτωβρίου 2009, και Ύπόμνημα τής έπί τών Δογματικών Έπιτροπής τής Έερās Κοινότητας περί του Π.Σ.Ε άπό 18^{ης} Φεβρουαρίου 2007. Ό μακαριστός Γέροντάς μας γράφει: «Ό συγκρητιστικός Οίκομυενισμός εΐναι μία σοβαρά έκκλησιολογική παρέκκλιση που τείνει νά γίνη και αίρεσις, δηλαδή παγιωμένο αίρετικό φρόνημα» (Άρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, *Όρθοδοξία και Οίκομυενισμός*, Κυριακή τής Όρθοδοξίας 1999, βλ. www.monastery.gr).

²⁷ Ήδη στό άπό 4ης/17ης Μαρτίου 2016 κείμενο-ΰπόμνημα τής Έερās Μονής μας εΐχαμε παρατηρήσει: «Γράφεται προοιμιακώς στό κείμενο του Μονάχου ότι: “έκφράζομεν άπό κοινού μιαν πίστιν, ή όποία εΐναι συνέχισις τής πίστεως τών Άποστόλων”. Στο Νέο Βάλαμο έπίσης: “Είς άμφοτέρας τάς Έκκλησίας μας ή άποστολική διαδοχή εΐναι θεμελιώδης διά τόν άγιασμόν και διά τήν ένότητα του λαού του Θεού”». Για τήν συμφωνία του Μπάρι δέν γράφουμε τίποτε, έπειδή ή ολοκληρωμένη της έκδοσις στό Μπαλαμάντ έχει καταδικασθή και άπό τίς Έρραρχίες ώρισμένων Έκκλησιών, όπως τής Έκκλησίας τής Έλλάδος. Για τήν συμφωνία τής Ραβέννας, ή όποία βεβαίως δέν έχει όριστικοποιηθή παρά τίς έπανεκτιμήσεις της στίς έπόμενες συν-

τροπή; Θά άπορρίψη τίς παλαιές συμφωνίες καί θά άναπτύξη νέα, έκκλησιολογικώς όρθά, θεολογικά κριτήρια; Ποιά έντολή θά λάβουν άπό τίς Ίεραρχίες τους οί θεολόγοι τής άρμοδίας έπιτροπή; Ποιά πρόσωπα θά τήν στελεχώσουν; Θά έκφράζεται καί ή πλευρά πού δέν συνευδοκεΐ σέ περιττά άνοιγματα;

Δεύτερο παράδειγμα: Οί συμφωνίες τής Μικτής Έπιτροπής τοϋ διαλόγου μέ τοϋς Άντιχαλκηδόνιους ύφίστανται, καί (είδικά γί' αυτές) ύπάρχει προσυνοδική ρήτρα πού επέτρεψε νά έφαρμοσθοϋν πριν άκόμη άξιολογηθοϋν άπό τήν Μεγάλη Σύνοδο, στην όποία ύποτίθεται έπρεπε νά παραπεμφθοϋν καί άπό τήν όποία νά άξιολογηθοϋν. Υφίστανται λοιπόν οί συμφωνίες περι δήθεν κοινής χριστολογικής διδασκαλίας Όρθόδοξων καί Άντιχαλκηδονίων, καί έχουν έπιφέρει *μερική μυστηριακή διακοινωνία* σέ παλαίφατα πατριαρχεία καί στην Όρθόδοξο διασπορά. Έρωτᾶται: Θά διορθωθῆ ή έκκλησιολογική αύτή άτοπία καί έκκλησιαστική άταξία²⁸; Η τυχόν έπανάναρξιν τοϋ θεολογικοϋ αύτοϋ διαλόγου θά σημάνη άραγε άκύρωσι τών γενομένων άνορθόδοξων συμφωνιών, δεδομένης ήδη καί τής όμολογίας τής Άγίας καί Μεγάλης Συνόδου ότι ή Όρθόδοξος Έκκλησία είναι ή Μία Άγία, αι δέ «μή όρθόδοξοι Έκκλησiai καί Όμολογiai παρεξέκλιναν εκ τής άληθοϋς πίστεως τής Μιάς, Άγίας, Καθολικῆς καί Άποστολικῆς Έκκλησίας» (παράγρ. 21);

Τρίτο παράδειγμα: Έχει ύπογραφή συμφωνία μεταξύ τών έν Γερμανία «έκκλησιών» (μεγάλου μέρους τοϋ χριστιανικοϋ φάσματος) γιά άναγνώρισι τοϋ βαπτισματός των καί άπαγόρευσι τοϋ άναβαπτισμοϋ τών πιστών τους σέ περίπτωση άλλαγῆς «έκκλησίας». Ο διαχριστιανικός διάλογος σέ διμερές καί πολυμερές έπίπεδο θά θεωρήση άραγε θέσφατον αύτήν τήν συμφωνία ή θά τήν παραβλέψη ως κατ' οϋσίαν άκυρωθεΐσα άπό τήν ίσχύ τής παραγρ. 1 τοϋ κειμένου *Σχέσεις κ.λπ.*; Θά έχη δηλαδή έν τοΐς πράγμασι ή ρήτρα τής παράγρ.

αντήσεις τής Μικτής Έπιτροπής (Κύπρος, Βιέννη, Άμμάν), προσθέτουμε τήν έρώτησι: Θά παραμείνη ως θεολογικό ζητούμενο τό ένδεχόμενο ενός πρωτείου επί παγκοσμίου έπιπέδου (τοϋ τρίτου έπιπέδου κατά Ραβένναν), τήν στιγμή πού ένα τέτοιο πρωτεΐο δέν έχει καμία τεκμηρίωσι στην Όρθόδοξο κανονική Παράδοσι καί συνιστᾶ τήν οϋσία τοϋ παπικοϋ πρωτείου;

²⁸ Μέ έγγραφη διαμαρτυρία τής Ίερᾶς Κοινότητος τό Οΐκουμενικό Πατριαρχείο είχε έπιληφθῆ τοϋ θέματος τής μυστηριακῆς διακοινωνίας στα παλαίφατα Πατριαρχεία καί τό άποτέλεσμα ήταν θετικό μέ τίς έπεξηγήσεις τοϋ Πατριαρχείου Άλεξανδρείας (βλ. Ίερομ. Λουκά Γρηγοριάτου, *Θεολογικές έπισημάνσεις σέ πρόσφατες προτάσεις γιά μυστηριακή διακοινωνία Όρθόδοξων καί Άντιχαλκηδονίων*, Άγιον Όρος 1/14 Σεπτεμβρίου 2011). Επίσης ή Έκκλησία τής Έλλάδος καί τό Άγιον Όρος είχαν άντιδράσει στην πρωτοβουλία τής Ρωσικῆς Έκκλησίας νά μεταδΐδη τά Μυστήρια σέ Ρωμαιοκαθολικούς πιστούς καί τό Οΐκουμενικό Πατριαρχείο ένήργησε δεόντως γιά νά παύση αύτή ή άταξία (βλ. Έπιστολή Ίερᾶς Κοινότητος πρὸς τόν Οΐκουμενικό Πατριάρχη Δημήτριο άπό 15^{ης} Δεκεμβρίου 1987 άναφερομένη στο θέμα αύτό).

1 τὸ ἀκραιφνές ἐκκλησιολογικὸ περιεχόμενον ποῦ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξο Πίστι μας εἰς Μίαν Ἁγίαν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν;

Πέραν τούτων ἡ ἐρμηνεία τοῦ συνοδικοῦ κειμένου περὶ τῶν διαχριστιανικῶν σχέσεων θὰ φανῆ καὶ σὲ δύο ἄλλες πλευρὰς τῶν οἰκουμενικῶν ἐπαφῶν:

Ἡ μία πλευρὰ εἶναι οἱ οἰκουμενιστικοὶ συγχρωτισμοί, δηλαδὴ οἱ λειτουργικοὶ ἀσπασμοί, οἱ συμπροσευχές, οἱ εὐλογίες Ὁρθοδόξου ποιμνίου ἀπὸ αἰρετικούς ἐκκλησιαστικούς ἡγέτες, οἱ κοινές ἐκδηλώσεις Ὁρθοδόξων καὶ ἑτεροδόξων προκαθημένων καὶ κληρικῶν, μὲ τίς ὁποῖες ἀμβλύνεται τὸ Ὁρθόδοξο κριτήριον καὶ προωθεῖται ὁ λαϊκὸς Οἰκουμενισμός. Θὰ συνεχισθοῦν ἢ θὰ παύσουν;

Ἡ δευτέρα πλευρὰ ἀφορᾷ τίς θεολογικὲς μελέτες, τὰ θεολογικὰ ἐπιστημονικὰ συνέδρια, καὶ ὅ,τι ἄλλο στὸν ἀκαδημαϊκὸ χῶρον προωθεῖ τοὺς διαχριστιανικούς διαλόγους πρὸς τὴν πλευρὰ τοῦ συγκρητιστικοῦ οἰκουμενισμοῦ, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐνίοτε «ἀξιοποιηθῆ» ἀπὸ ἐκκλησιαστικούς φορεῖς. Ἔστωσαν ὡς παραδείγματα ἡ θεολογικὴ παραγωγή ποῦ ἐπὶ χρόνια ἐμφανίζει τοὺς Μονοφυσίτες ὡς Ὁρθοδόξους στὴν Χριστολογικὴ τους διδασκαλία, ἡ περιβόητη παπικὴ Clarification ποῦ ἐξισώνει τὸ Φιλιόκβε μὲ τὴν ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἐκπόρευσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος²⁹, οἱ θεολογικὲς μελέτες ποῦ ὑποστηρίζουν ὡς ἔγκυρον τὸ βάπτισμα τῶν ἑτεροδόξων. Μὲ ποιά ἄραγε ἐκκλησιολογικὰ κριτήρια θὰ γίνεταί ἀποδεκτὴ ἡ θεολογικὴ αὐτὴ συμβολή;

Συμπερασματικά.

Τὰ προσυνοδικὰ κείμενα ἦσαν φορτισμένα μὲ τὴν γνωστὴ προϊστορία τους καὶ τίς ἐλλείψεις τους. Προϋπέθεταν καὶ ἀντανακλοῦσαν τὴν ἱστορία τῶν διαχριστιανικῶν θεολογικῶν διαλόγων, ἀποφάσεων καὶ συμφωνιῶν. Δὲν ἦταν σωστὸ νὰ ἐρμηνευθοῦν καθ' ἑαυτὰ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν.

Ἡ Σύνοδος ἀναμφιβόλως βελτίωσε τὰ προσυνοδικὰ κείμενα. Τὰ τελικὰ ὅμως συνοδικὰ κείμενα παρουσιάζουν ἀκόμη ἀσάφειες. Δὲν πῆραν «καθολικὴ μορφή», μὲ τὴν ὁποῖα θὰ μπορούσαν νὰ συντελέσουν στὴν «καθολικὴ ἐνότητα» τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἀναμενόμενη «καθολικὴ ἰσχὺ».

Οἱ προσδοκίες μας ἀπὸ τὴν Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδο δὲν ἐκπληρώθηκαν, παρὰ τίς βελτιώσεις τῶν προσυνοδικῶν κειμένων. Θὰ θέλαμε οἱ ἀποφάσεις τῆς Συνόδου νὰ ἠμποροῦν νὰ περιληφθοῦν στὸ *Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας*, νὰ διαβάζωνται ὅπως ὁ *Ἁγιορειτικὸς Τόμος*.

Δὲν χάνουμε τὴν ἐλπίδα μας. Ἐμπιστευόμαστε τὴν Ἐκκλησία μας, τοὺς

²⁹ Βλ. Ἱερομ. Δημητρίου Γρηγοριάτου, Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Clarification (Διασάφισις) ἐπαναβεβαιώνει τὸ Filioque, περιοδ. *Παρακαταθήκη*, τ. 52/2007.

ἀρχιερεῖς μας, τοὺς κληρικοὺς μας, τὸν εὐσεβῆ λαὸ μας. Ἐλπίζουμε στὴν ἐπιπνοια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποὺ «ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας». Τὰ κείμενα ἢμποροῦν νὰ ὠριμάσουν, νὰ ἀποκαθαροῦν, νὰ ξαναγραφοῦν, μὲ τὸν τρόπο ποὺ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο θὰ ὑποδείξει στοὺς ἀρχιερεῖς μας. Τότε τὰ κείμενα θὰ ὑπηρετήσουν τὴν ἀγιοπνευματικὴ ἐνότητα στὴν Ἐκκλησία.